

Економіка / Економічна теорія і економічна політика в умовах
інформаційного простору

Мазур В.С.

Канд.економ.наук., доцент кафедри міжнародного бізнесу і туризму
Тернопільського національного економічного університету,

Україна, м.Тернопіль

Етика бізнесу в сучасних умовах господарювання

З розвитком інституцій приватної власності, її носіїв, а також з розвитком підприємництва, яке базується на приватній власності, виникає потреба у формуванні основних засад етики ведення бізнесу. Без застосування етичних принципів у бізнесі неможливо забезпечувати стійкий поступальний рух підприємств до кращих результатів своєї діяльності. Саме тому важливим є визначення заходів, які потрібно здійснити для того, щоб ведення бізнесу ґрунтувалося на незмінних моральних засадах.

В сучасній економічній літературі існують декілька підходів до визначення етики бізнесу. Всі вони зводяться до того, що це концепція узгодження і пов'язання інтересів організації, споживачів і суспільства в цілому. В світовій літературі питанню етичного ведення бізнесу приділяється багато уваги, зокрема його досліджували такі відомі науковці як А. Сміт, М. Фрідмен, П. Друкер, Г. Кессем. Варто зазначити, що саме поняття етичного ведення бізнесу є результатом наукових праць, а не практичних напрацювань підприємців, як це зазвичай буває.

Зокрема Г. Кессем сформував 5 аксіом ведення бізнесу, найперша з яких стосується питання етики бізнесу. Він сказав: чистий бізнес переживе менш чистий, і чесність отримає більший дохід, ніж шахрайство. Тому жодна компанія не змогла б за допомогою шахрайства та неетичної поведінки протриматися довгий час. Однієї спритності для ведення бізнесу недостатньо.

Основні принципи етики бізнесу були вироблені на засадах філософії прагматизму. Теоретик прагматизму У. Джеймс виходить з розуміння людини як такої, що керується емоціями, а не розумом, а предметом емоційного

переживання є власна особа. На цій підставі етика прагматизму поклала в основу моралі дію, а не вибір учинку та рефлексію над ним.

Т.М. Герет і Р.Дж. Клоноскі визначають, що етика бізнесу розглядає насамперед взаємозв'язок цілей і засобів бізнесу та специфічно людських цілей. Етика бізнесу вивчає вплив окремих дій на становище індивіда, фірми, економічної структури та суспільства в цілому. Вона повинна вивчати загальноприйняті в бізнесі моральні норми.

Особливий аспект етики прагматизму розроблений Дейлом Карнегі. Він спирається на ідею філософського прагматизму. В умовах відчуженості взаємин, їх вузької корисливості навіть ілюзія уваги та доброзичливості з боку іншої людини здається рятівною ниточкою. Вона здатна повернути надію на справжню щирість, чуйність ставлення людини до людини.

Проблеми етики бізнесу цікавили багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених. Принципи та функції етики бізнесу розглядали Т.М. Герет, І.Т. Фролов, Б.Т. Юдін, Ю.Ю. Петрунін, В.К. Борисов, які визначили цілі, завдання етики бізнесу. Поряд з цим є проблеми в сфері розробки теоретико-методологічних засад етики бізнесу. Це відбувається значною мірою через скептицизм і переконаність у тому, що більшість ділових людей проігнорують будь-які етичні норми, якщо вони будуть хоча б найменшою мірою суперечити так званим мотивам одержання прибутку в бізнесі.

Сучасна етика бізнесу повинна ґрунтуватися на трьох найважливіших положеннях:

- створення матеріальних цінностей у всьому різноманітті форм розглядається як мета стратегічного управління підприємствами;
- прибуток і інші доходи розглядаються як результат досягнення різних суспільно значущих цілей;
- пріоритет у вирішенні проблем, що виникають у діловому світі, повинен віддаватися інтересам міжособистісних відносин, а не виробництву продукції.

В умовах ринкової економіки чесність і довіра є найбільш важливими етичними якостями. Наприклад, незважаючи на те, що контракти з обов'язковими законодавчими обмеженнями – це основа діяльності будь-якого підприємства, значна частина економічної діяльності підприємств виходить за межі їх контрактних зобов'язань. Така діяльність визначається, на відміну від законодавчого регулювання, рівнем довіри, що залежить від репутації ділової людини або підприємства.

Необхідність створення етичної інфраструктури для ринкової економіки є найважливішою причиною, через яку вивчення етики бізнесу стає вкрай важливим. Ця причина пов'язана також і із взаємозв'язком між етичними цінностями та роботою економічних інститутів. Не можна чітко протиставити етичні аспекти економічним.

Етика й економіка мають дуже багато спільних цілей і завдань. Етика бізнесу базується не на почуттях, а на доцільному виборі. Етика розглядає специфічно людські цілі та взаємозв'язки засобів у їх дотриманні. Вона допомагає визначити доречність варіантів людських дій.

Етика бізнесу передбачає методи оцінювання дій і прийнятих рішень. Етика має бути залучена до всіх видів діяльності та бути інструментом досягнення успіху.

Етика покликана виконувати роль регулятора взаємин, дотримуючись певного балансу інтересів на всіх рівнях суспільного життя. Вона допомагає скоординувати всю роботу підприємства з орієнтацією на кінцевий результат, яким є прибуток.

Етика бізнесу виходить з того, що зазначена низка проблем повинна вирішуватись на засадах взаємної корисності для бізнесу та суспільства.

Формою регулювання взаємин, як наголошує етика бізнесу, є дотримання ієрархії цінностей. У виборі їх ставиться справедлива вимога дотримання принципу переваги прав реальної людини над правами підприємства чи суспільства, тобто права працівників є первинними, порівняно з бажанням менеджера розширити виробництво.

У наш час актуальною в етиці бізнесу є проблема розумного використання природних ресурсів і збереження природи. Конкуренція спричиняє надмірне виснаження природних багатств і забруднення атмосфери шкідливими відходами виробництва. У регулюванні названих процесів етика бізнесу має виходити з усвідомлення важливості відновлення ресурсів, оскільки виникає небезпека для самого виробництва.

Не менш важливими є обов'язки бізнесу щодо екології. Вимоги до бізнесу має при цьому ставити суспільство. Треба відзначити, що основу в економіці створюють не малі і середні підприємства, а великі компанії, які диктують умови виробництва, цінові закони та розподіл капіталу. Від них залежить і екологічний стан.

Вивчення та впровадження в процес управління етики бізнесу допомагає не тільки сформулювати потрібні етичні цінності для кожної людини та краще орієнтуватися професійним бізнесменам у складних проблемах, що виникають за умови прийняття рішень, але й створити етичну інфраструктуру, яка повинна підвищити ефективність управління підприємствами, удосконалити культури управління на оперативному і стратегічному рівні, поліпшити мотивацію персоналу та залучити персонал до процесу управління, забезпечити співробітництво і зацікавленість у досягненні загальних цілей підприємства, раціонально використовувати потенціал підприємства.

Література

1. Бойчик І.М. Економіка підприємства: Навч. посібник – Вид. 2-ге, доповн. і переробл. –К.:Атіка,2007.–528с.
- 2.Мазур І.І. Реструктуризация предприятий и компаний. – М.: Экономика. - 2006.
- 3.Мовчан В.С. Етика / В.С. Мовчан. – К.: Знання, 2007. – 483 с.
4. Невелєв О.М. Етика та етикет у зовнішньоекономічній діяльності: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К: Центр учбової літератури, 2011. – 168с.
5. Петрунін Ю.Ю. Етика бізнесу / Ю.Ю. Петрунін, В.К. Борисов. – М., 2009. –

280 с.

6. Ришард Боровецький. Реструктуризація як фактор успіху підприємства в добу глобалізації – Тернопіль: ТІСІТ, 2007 – 69 с.

7. Соціальна відповідальність бізнесу: розуміння та впровадження. – К. - 2009. - 48 с. // www.un.org.ua/ua

8. Статінова, Н. П. Етика бізнесу: Навчальний посібник . - К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2003. - 280 с

9. Стоян Т.А. Діловий етикет: моральні цінності і культура поведінки бізнесмена: Навчальний посібник. – К: Центр навчальної літератури, 2004. – 232с.

10. Стратегия предприятия и стратегический менеджмент: / Ю.В. Соболев., В.Л. Дикань В.Л., А.Г. Дейнека, Л.А. Позднякова.- Х.: ООО Олант, 2002.- 416с.

11. Ф. Котлер, Н. - Ж. Лі. Корпоративна соціальна відповідальність. Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства: Изд-во А. Капусты. - 2005. - 302 с.